

דברי התעוררות תשע"ה - לשמוע אל הרנה ואל התפילה

1. ט"ז אורח חיים סימן תקפא ס"ק ב

ואם חל ר"ה ב' ג' כו' - בלבוש נתן טעם שנוהגים להתענו' עשרה ימים עם י"כ ולעולם יחסרו ד' ימים מר"ה עד י"כ שלא יוכלו להתענו' דהיינו ב' ימים ר"ה ושבת שובה ועי"כ לכך צריך להשלים ד' ימים קודם ר"ה וכדי שיהיה יום מסויים להתחלה תקנו ביום א' בכל פעם

2. לקט יושר חלק א (אורח חיים) עמוד קיח ענין א

כשחל ר"ה ביום ה' נוהגין לעמוד סליחות ביום ראשון שלפניו, משום דצריכין ג' ימים להכנה. מ"ת, עמוד ביום ב' דהוי נמי ג' ימים לפני ר"ה, וי"ל לעולם עומדין ביום ראשון, משום שהוא סמוך לשבת. ונהג כל אדם ללמוד בשבת, וכן הוה בימיו, משום דאין לאדם עסקים, וגם יש לו פנאי ללמוד, והביא משל. כשבאו ישראל לא"י רוצה תורה לחגור שק משום כשהיו ישראל במדבר היו פנויים ממלאכה, והיו לומדים תורה, אבל עתה כל אחד ואחד הולך לכרמו, [ואינם לומדים תורה]. אמר הקדוש ברוך הוא משל לשתי אחיות ואחת לוקח [לוקחה] לאיש ואין לה בת זוגה כו' כך השיב הקדוש ברוך הוא משל לשתי אחיות ובשבת הם פנויים ממלאכה והיו לומדים תורה. לכך טוב להתחיל ביום א', כי העם שמחים מחמת מצות התורה שהם לומדים בשבת, וגם מחמת ענג שבת, ואמרינן +שבת ד' ל' ע"ב+ אין השכינה שורה לא מחמת עצלות ולא מתוך עצבות אלא מתוך שמחה של מצוה. לכן טוב להתחיל להתפלל מתוך שמחה של מצוה, וגם הפייט התחיל במוצאי מנוחה.

3. ר' יונה ברכות פ' ה

"וגילו ברעדה במקום גילה שם תהא רעדה טעם הדבר כדי שלא ימשך מתוך השמחה לתענוגי העולם וישכח עניני הבורא על כן צריך לערבב זה עם זה כדי שיהיה על הקו הממוצע ופשטיה דקרא כך הוא שאע"פ שאצל בשר ודם היראה והשמחה הם דבר והפכו שבשעה שהאדם מפחד מזולתו הוא עומד נרתע ודואג אבל הקב"ה איננו כן אדרבה כשהאדם מתבונן בגדולתו וירא מפניו ישמח ויגיל באותה יראה מפני שבאמצעיתה מתעורר לקיים המצות ושש ונעלה בקיומה שיוודע כי שכרו אתו ופעולתו לפניו ועל שמחה כזו תמצא שאמר בפסוק אחד עבדו את ה' ביראה וגו' ובפסוק אחר עבדו את ה' בשמחה ר"ל תעבדו את ה' ביראה ובאונתו היראה תשמחו ותגילו בה כמו שאמרנו ואע"פ ששמחה אחרת אסורה כמו שהוזכר למעלה שמחה זו מותרת ומחוייבת כענין שנא' תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב וגו'".

4. רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ב

א- האל הנכבד והנורא הזה מצוה לאהבו וליראה אותו שנאמר ואהבת את ה' אלהיך, ונאמר את ה' אלהיך תירא.

ב- והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול א כמו שאמר דוד צמאה נפשי לאלהים לאל חי, וכשמחשב בדברים האלו עצמן מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד ויודע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות, כמו שאמר דוד כי אראה שמך מעשה אצבעותיך מה אנוש כי תזכרנו, ולפי הדברים האלו אני מבאר כללים גדולים ממעשה רבון העולמים כדי שיהיו פתח למבין לאהוב את השם, כמו שאמרו חכמים בענין אהבה שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם.

5. מנחת אשר מועדים ח' א' ס' טו

התקיעה מבטאת שמחה, וכדמצינו בחצוצרות "וביום שמחתכם ובמועדיכם ובר"ח ותקעתם..", בעוד התרועה היא קול של דאגה, פחד ושברון לב, וכדכתיב, " והיה כי תבוא מלחמה על ארצכם והרעותם..".

6. ס' דובר שלום (בס' אוצר התפילות)- אבינו מלכינו

אומר תואר אב ומלך, ידוע שבהכשר המעשים נחשבים כבנים למקום, ובהעדר השלימות נחשבים כעם למלך.

7. ס' באר החיים חודש אלול עמ' יא

אמנם לדאבונינו מצוי מאד אצל אנשים שמתבלבלים מגודל הפחד ואימת הדין, ומחכים כבר בכיליון עינים שיעברו "הימים המתוחים הללו", וזו טעות חמורה, דאדרבה ימי אהבה הם, כי מרחמי ה' על עמו, העניק לנו את הימים היקרים הללו כדי שנוכל לפעול ולזכות לשנה טובה ומתוקה.

וכן הובא בספר 'מנחת ציון' (פרשת האזינו עמוד קא) במתק לשונו "כי גם המון העם והפשוטים מהרהרים בתשובה מתוך חרדה בימי הרחמים והסליחות, אולם בבוא יום הכיפורים נראה כי השמחה על פניהם, והטעם הפשוט לזה הוא, שהיום הזה יאמרו קץ להשכמת הבורק לאמירת סליחות, ומעתה ינוחו בשלום על משכבם, אך כל בר דעת שיראת ה' ואהבתו נגעה ללבו, יתן דעתו וישים אל לבו בזה היום הקדוש, כי אמנם יש לשמוח בו אולם מטעם אחר, כי היום הזה ניתן לנו לקץ מחילה וסליחה על כל עוונותינו, ובו נתקרב אל ה', ודבר זה יש בו כדי להביא שמחה עצומה בלב כל חכם".

יבקש כעת מנוחה יהא כמעוות שאינו יכול לתקן, רחמנא ליצלן. וזאת צרין לחזור ולהשריש היטיב בלבנו, ששוב תפילה אינה נאבדת לעולם, ושכל תפילך ותפילה מגיעה בסוף ליעדה ופועלת אה פעולתה, לכן אף אם נדמה לו שאין תפילתו עושה פירות אל יתייאע מלהוסיף להתפלל, וכמו שאמר רבי חמא ברבי חנינא (ברכות לב): "אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל שנאמר (תהלים כז, יד) קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'", ופירש רש"י "קוה - והתחזק, ולא תמשוך ירך, אלא חזור וקוה".

מבית המלכות כל אשר ביקש אתמול, זה קיבל אחוזה זה ארמון גדול והשלישי סכום כסף, ואילו האחרון שביקש מנוחה נשאר עם מנוחה זו, ולא קיבל עוד מאומה. כמובן שקשה לתאר את גודל אכזבתו וצערו, שהרי בהבל פיו יכול היה לבקש ככל העולה על רוחו, ורק עצלותו גרמה לו שלא ביקש כלום, אולם את הנעשה אין להשיב, וכך נשאר בעידום ובחוסר כל.

וככל המחזה הזה ממש עובר עלינו בימי הרחמים והסליחות, שאין אנו מרגישים איך אנחנו עומדים ומסתובבים אצל המלך, ועל ידי בקשה אמיתית מעומק הלב אפשר לקרוע ולבטל גזר הדין ולהופכו מדין לרחמים, ואם חלילה

וכדי לשבר יותר את האוזן, יש להסמיך מה שמספרים על הצר ניקולאי שכידוע נהג בתדירות להחליף שמלותיו להתחפש בבגדי איכר, וכך הלך להסתובב אצל בני מדינתו כדי לשמוע מה דעתם על הנעשה במדינה. באחד הלילות נכנס לבית מרזח אחד, והצטרף לחבורה אחת ושוחח עמהם על דא ועל וא, בין השאר שאל את חבורת היושבים, זה היו עושים אם המלך היה בא בקדם, השיב הראשון שהיה מבקש לקבל אחוזה גדולה, השני ביקש ארמון גדול, והשלישי אמר שהוא היה מבקש זכום כסף גדול, ואילו הרביעי הגיב להם זלזול "הרי המלך אינו נמצא כאן, וא"כ זעשו לי טובה והניחו אותי לנפשי, תפסיקו להטריד אותי בדברים בטלים..." הם לא ידעו שהמלך מדבר עמהם. למחר קיבל כל אחד מהם ע"י שליח

2

8. תלמוד בבלי מסכת כתובות דף קג עמוד א

ת"ר: בשעת פטירתו של רבי, אמר: לבני אני צריך, נכנסו בניו אצלו. אמר להם: הזהרו בכבוד אמכם; נר
יהא דלוק במקומו, שולחן יהא ערוך במקומו, מטה תהא מוצעת במקומה; יוסף חפני, שמעון אפרתי, הם
שמשוני בחיי והם ישמשוני במותי. נר יהא דלוק במקומו, שולחן יהא ערוך במקומו, מטה תהא
מוצעת במקומה. מאי טעמא? כל בי שמשי הוה אתי לביתיה, הווא בי שמשא אתאי שבבתא קא קריה
אבבא, אמרה אמתיה: שתיקו, דרבי יתיב! כיון דשמע שוב לא אתא, שלא להוציא לעז על צדיקים
הראשונים.

9. תלמוד בבלי מסכת כתובות דף קד עמוד א

הווא יומא דנח נפשיה דרבי, גזרו רבנן תעניתא ובעו רחמי, ואמרי: כל מאן דאמר נח נפשיה דר', ידקר
בחרב. סליקא אמתיה דרבי לאיגרא, אמרה: עליוני מבקשין את רבי והתחתוני מבקשין את רבי, יהי רצון
שיכופו תחתונים את העליונים. כיון דחזאי כמה זימני דעייל לבית הכסא, וחלץ תפילין ומנח להו
וקמצטער, אמרה: יהי רצון שיכופו עליונים את התחתונים. ולא הוו שתקי רבנן מלמיבעי רחמי, שקלה
כוזא שדייא מאיגרא [לארעא], אישתיקו מרחמי ונח נפשיה דרבי. אמרו ליה רבנן לבר קפרא: זיל עיין.
אזל אשכחיה דנח נפשיה, קרעיה ללבושיה ואהדריה לקרעיה לאחוריה, פתח ואמר: אראלים ומצוקים
אחזו בארון הקדש, נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקדש! אמרו ליה: נח נפשיה? אמר להו:
אתון קאמריטו ואנא לא קאמינא.

10. בן יהודע שם

י"ט. כל בי שמשו הוה אחי לביתיה. גיל בס"ד הטעם
טעמה הו"מ מעלה זו לרבינו הקדוש, כיבא בגלוי
בגופו ממש, ויש על שלחנו כשר בני חסד בעודם בחיים,
מה שלא נעשה כזאת לשום לדין בעולם. לא קודם ממנו
ולא אחיו, היינו כי הו"מ אינו מקפח שבר כל בריה,
ומנינו שכל המכמים שדודו השתדלו להשתלל בעדו שלא
ימות, וענו עלתן בפקעית, והרצו תפילות ותחנונים וצרכו
בקיצור רב, מה שלא עשו בשום דור כמוהם, בעבור לדין
שדוד, ואש"פ שסוף דבר נצחו אראלים את המצוקים,
וגפיר רבינו הקדוש. לא קפח הו"מ שברם ומתן רשות
כיבא לביטו בגלוי בגוף ממש, כדי שיהא לא יהיה נפסק
השפע שהיו בני דורו נשפטים בחייו בזכותו, כי ידוע
דהלדיק בעודו בחיים נשפטים בני דורו על דין, ואחר
פגירתו נפסק אותו השפע, והיו עיקר ההפסד של הדור
בפגירתו הלדיק, ולכך צונו ומפידנו על סדרנו זה, מש"כ
ועמה שהוה בה לעוה"ז ויש צין החיים, אינו נחשב
שנסתלק מן העולם, ואו גס אותו השפע שהיו נשפטים ממנו
בהיותו בחיים ממש אינו מסתלק וביה וכן הטעם שלא
היה בה לביטו בגלוי חלה רק כליל שבת, מפני כי זמן
השתלשלות השפע הוא בשבת, ומשם יונקים כל ימות החול,
וביאתו היה לעורך דבר זה שלא יסתלק אותו השפע שהיה
בה על דין, ולכך היה עובד כן כליל שבת שהוה זמן ירידה
השפע לעולם